Pēteris Smelters

(dz. 1868.g. 31.X - ord. 1894.g. 16.IV - miris 1949.g. 9.IX)

Pr. Alberts Budže

Šogad daudzu izcilu un ievērojamu jubileju vidū svinam prāvesta un tautas garamantu krājēja Pētera Smeltera ordinācijas 110. un nāves 55.gadskārtu. Viņš bija pirmais garīdznieks latvietis no Varakļānu draudzes, dzimis Kokaru sādžā 1868.gada 31.oktobrī.

Rūpes par apdāvinātā zēna izglītošanu uzņēmās toreizējais Varakļānu vikārs Jāzeps Kovaļevskis un apsolīja Pētera tēvam Ādamam, ka centīgo dēlu noteikti izmācīs par priesteri. Taču gādīgais priesteris 1878.gadā tika pārcelts no Varakļāniem uz Ciskādu draudzi. Tur viņš 1888.gadā, būdams tikai 56 gadus vecs un 31 gadu kalpojis priesterībā, aizgāja mūžībā, nesagaidījis pat sava skolnieka iestāšanos Garīgajā seminārā.

Arī pēc sava aizbildņa negaidītās nāves Pēteris Smelters turpināja izglītoties un pašmācības ceļā ieguva vidējo izglītību. 1889.gadā Pēteris iestājās Pēterpils garīgajā seminārā, kuru pabeidza 1894.gadā. Tā paša gada 16.aprīlī Pēterpilī viņu ordinēja par priesteri.

Pēteris Smelters

(dz. 1868.g. 31.X - ord. 1894.g. 16.IV - miris 1949.g. 9.IX)

(Turpinājums no 4.lpp)

Tautā man bija uzticība, tāpēc nebija grūti veikt «kōrklineicu» vākšanu, kā Varakļānos sauca tautas dziesmas, lai atšķirtu no garīgām dziesmām.»

Pr. Smeltera pirmais krājums satur 1515 paša pierakstītu folkloras vienību. Tas tika pabeigts 1894.gada 15.augustā Līvānos, kur viņš tolaik kalpoja par vikāru.

1897.gadā P.Smelters jau kalpoja Dagdā. Varakļānos tā paša gada 3.decembrī pabeidza otru garamantu krājumu. Folkloras krātuvē ir 3036 P.Smeltera savāktas folkloras vienības. Ar to sākās Latgalē vākto tautas dziesmu iekļaušana kopējā «Latvju Dainu» krājumā, ko kārtoja Krišjānis Barons.

P.Smelters pats ir sacerējis arī dzejas. 1896.gada žurnālā «Austrums» parādījās dzejolis «Calmōjs». 1896.gada J.Šteinberga «Katoļu mājas kalendārā» ievietotajos dzejoļos P.Smelters apjūsmoja bīskapa Albīna Simona Latgales draudžu vizitācijas laikā izteikto aicinājumu bērniem nemitīgi tiekties pēc gara gaismas.

1899.gadā P.Smelters izdeva «Tautas dzīšmu, pōsoku, meikļu un parunu vōceleiti».

No 1900. līdz 1908.gadam viņš kalpoja par prāvestu Andrupenē. 1907.gadā mēs P.Smelteru redzam latgaļu inteliģences sasauktajā apspriedē Pēterpilī par latgaļu rakstu ortogrāfijas jautājumiem - rakstīt latīņu vai slāvu burtiem? 1904.gadā Latgalē atcēla 40 gadus ilgo drukas aizliegumu. P.Smelters atbalstīja latīņu rakstību, jo tāda bija līdz drukas aizliegumam.

Kad bija kaut kādi jautājumi par valodniecību, pie P.Smeltera ciemojās profesori Jānis Endzelīns, Pēteris Šmits un vēlākais bīskaps Pēteris Strods.

No 1908. līdz 1918.gadam P.Smelters kalpoja Raipoles draudzē. Tur būdams, viņš stipri izjuta nelielās koka baznīcas šaurību un 1913.gadā lika pamatakmeni tagadējai laukakmeņu mūra baznīcai. Būvdarbi sākās 1914.gadā.

Cara laikos dievnamu un citu sabiedrisku ēku būvdarbi varēja sākties tikai tad, ja bija izpildīti trīs nosacījumi: 1) noteikts celtnes plāns, 2) sagādāti materiāli), 3) pietiekami daudz līdzekļu darba veikšanai. Prāvests P.Smelters gādāja par vietējo ķieģeļnīcu, savāca līdzekļus, bet 1914.gada 1.augustā sākās 1.pasaules karš un visus skaistos, cēlos nodomus izpostīja uz daudziem gadiem. Pēc kara no 1918. līdz 1922.gadam P.Smelters kalpoja Dagdā. Arī tur viņš nenogurstoši darbojās sabiedriskajā dzīvē un darbā. 1922.gadā viņš jau kalpoja Skaistā.

1929.gadā, novērtējot P.Smeltera sniegumu Latvijas tautas kultūras veicināšanā, sirmo garīdznieku apbalvoja ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Pēdējā kalpošanas vieta P.Smelteram bija Svente, kur viņš strādāja no 1933.g. līdz 1949.g. 9.septembrim, kad Dievs viņu aicināja uz savām mājām.

1938.gada 18.novembrī Latvijas valdība piešķīra P.Smelteram Nopelnu krustu.

Mariāņu tēvs Jāzeps Grišāns savas grāmatas «Pa atmiņu stygom» I daļā raksturoja P.Smelteru kā ļoti viesmīlīgu un jautras dabas cilvēku.

Pēteris Smelters tiešām ir pelnījis, lai viņa vārds tiktu minēts kopā ar citiem izcilākajiem Latgales kultūras darbiniekiem un gara gaismas nesējiem savai tautai. Viņu cienīja gan garīgā, gan laicīgā vadība.

Tālu bija pazīstams viņa izpalīdzīgums, tāpēc pie viņa vērsās skolēni un studenti. Viņš nekad nav pieprasījis maksu par garīgajiem pakalpojumiem, daudzreiz apbedīja un kristīja par velti.

1971.gadā izdotās «Latviešu dzejas antoloģijas» 2.sējumā varam atrast viņa dzejoļus un īsu biogrāfiju.

P.Smelters apglabāts Sventes kapos, līdzās priesterim Matīsam Mikelonisam. Uz abu priesteru kapa ir viens kopīgs piemineklis ar uzrakstu. P.Smelteram vēl nav sava pieminekļa, taču mūžam paliekošs piemineklis ir viņa savāktās tautas garamantas biezajos «Latvju Dainu» sējumos.

Vai nav savādi? Nav zināma Mocarta kapavieta. Neviens nezina, kur apglabāts priesteris J.Macilevičs un monsinjors Aloizs Broks. P.Smelters dala kapa vietu un pieminekli ar otru priesteri. Taču visi minētie ir uzcēluši paši sev laika zoba nesagraujamu pieminekli: Mocarts «Rekviēmu», J.Macilēvičs grāmatu «Pawujceišona...», A.Broks - Bībeles tulkojumu un Aglonas ģimnāziju, bet P.Smelters - savāktās tautas garamantas.

Lai Dievs dod mūsu izcilajam tautas darbiniekam un garīdzniekam P.Smelteram mūžīgu mieru, bet viņa darba turpinātājam - brāļa mazdēlam Antonam Smelteram Dieva palīgu jauno priesteru audzināšanā!

☺ Ar smaidu...

Reiz viduslaikos kāds jauns grāfs piedalījās svētdienas misē Ķelnes Domā. Kāda skaista, jauna dāma vāca kolekti. Jaunais aristokrāts viņai galanti iedeva zelta naudas gabalu, sacīdams: «Tas jūsu skaistajām acīm!» Pēc īsa brīža jaunā skaistule atkal laipni pastiepa aristokrātam kolektes groziņu un paknikšējusi teica: «Tas bija manām acīm, bet kas būs maniem nabagiem?» Grāfs atkal izvilka zelta gabalu un iemeta kurvītī.